3.4.2025

Eduskunta Maa- ja metsätalousvaliokunta

Lausunto Euroopan komission maataloutta ja elintarvikkeita koskevasta visiosta - Maatalous- ja elintarvikeala houkutteleva tuleville sukupolville

Valio Oy kiittää mahdollisuudesta lausua EU-komission maataloutta ja elintarvikealaa koskevasta visiosta. Tuomme esille näkemyksiämme suomalaisen ruoantuotannon ja elintarviketeollisuuden sekä huoltovarmuuden, investointien ja maatalousyrittäjien näkökulmasta.

EU-komissio aloitti työnsä hyvin toisenlaisessa toimintaympäristössä kuin edellisellä kaudella. Globaali turvallisuustilanne on haastava ja ilmastonmuutos edelleen ongelmana. EU:n laajeneminen tulee tuomaan maatalouden rahoitukselle uusia tarpeita. Nämä seikat raamittavat uuden komission ohjelmaa. Pidämme erinomaisena, että huoltovarmuus ja ruoantuotanto koko Euroopassa on nostettu keskiöön ja saa sille kuuluvan arvostuksen. Visio tunnistaa viljelijät yrittäjiksi ja innovaattoreiksi, jotka ovat keskeisessä asemassa ilmastohaasteiden ratkaisemisessa, ympäristön suojelemisessa, biotalouden tukemisessa ja yhteiskunnan kokonaisvaltaisessa edistämisessä.

Valio katsoo, että tulevaisuuden ruokajärjestelmä pohjautuu kotieläinperäisiin, kasvipohjaisiin ja solumaatalouden tuotteisiin sekä näiden vahvaan integraatioon ja kiertotalouteen. Komission visio palauttaa kotieläinten merkityksen näkyville eurooppalaisessa ruokakulttuurissa ja ruoantuotannossa. Paikkansa on myös kasviproteiineilla, joita koko ajan kehitetään lisää. Hyvä muistaa, että solumaatalouden laajempaan tulemiseen mennee vielä oma aikansa ja uuselintarvikkeet todennäköisesti löytävät tiensä ensin raaka-aineeksi ja osaksi perinteisiä tuotteita.

Visio sisältää monia erittäin positiivisia elementtejä, kuten tuotantostandardien yhdenmukaistamisen EU:ssa valmistettujen tuotteiden ja kolmansista maista tuotavien tuotteiden kanssa sekä sääntelyn yksinkertaistamisen. Visio kuitenkin jättää huomiotta olennaisen osan yhtälöstä: tulevan CAP-budjetin ja tarvittavat resurssit tämän toimenpidepaketin rahoittamiseksi.

EU:n rahoituskehyksessä turvattava maatalouden rahoitus – aktiivinen ruoantuotanto oltava fokuksessa

EU:n rahoituskehyksestä päätettäessä on tärkeää huolehtia maataloudelle kuuluvasta rahoituksesta. Puolustuksen panostukset jäsenmaissa tulevat lisääntymään, mikä aiheuttaa paineita myös EU:n rahoituskehykseen. Näyttää hyvin todennäköiseltä, että lisärahaa maataloudelle ja ruoantuotannolle ei ole saatavissa. Julkisten varojen vastuullinen käyttö ja toisaalta myös maataloustukien oikeutus vaativat, että entistä enemmän keskitytään aktiivisen ruoantuotannon tukemiseen. Niin komission kuin Suomen tulisi konkreettisesti uskaltaa tarkentaa tukikriteerejä.

Suomalaisen huoltovarmuuden ja omavaraisuuden turvaaminen edellyttää, että tuemme aktiivista ja kestävää ruoantuotantoa nykyistä määrätietoisemmin sekä pitkäjänteisemmin. Nykyiset toimenpiteet ohjaavat liian monet tilat valitsemaan laajalti passiivisen tukien optimoinnin sen sijaan, että tilalla aktiivisesti tuotettaisiin tuotteita markkinoille, investoitaisiin uusiin tuotantotapoihin ja teknologioihin sekä tehtäisiin vaikuttavia ympäristötoimia. Suomen ruokajärjestelmän kiristyvät kilpailukyky- ja vastuullisuusvaatimukset eivät kestä nykytilan jatkumista. Suomen viljelykelpoiset pellot on valjastettava tuottamaan niitä tuotteita, jotka tuottavat talouskasvua ja vahvistavat omavaraisuuttamme. Heikkokuntoisia peltoja on suunnattava kestäviin tulevaisuuden ympäristötoimiin tai pois viljelykäytöstä.

Komission visiossa korostetaan myös tarvetta kannustaa nuoria alalle. Jaamme saman huolen. Nuoria yrittäjiä tarvitaan merkittävästi lisää. Näemme myös, että laajemmin tuotantoomme kohdistuu merkittävä investointivaje kaikissa tuotantosuunnissa. Edistämällä nuorten yrittäjien ja kehittyvien tilojen toimintaympäristöä voidaan vauhdittaa uusia investointeja, ja teknologioiden käyttöönottoa sekä lisätä houkuttelevuutta alalle. Konkreettisia keinoja aktiiviviljelijöiden tukemiseen olisivat esimerkiksi aktiiviviljelijän määritelmän tiukentaminen, että tilalla on oltava maatalouden arvonlisäverotonta myyntituloa vähintään 5000 euroa vuodessa sekä vähintään 1000 euroa arvonlisäverotonta ostopanosten ostoa vuodessa. Tukea voisi muuttaa myös siten, ettei samaan aikaan voi nostaa eläkettä ja maataloustukia. Tukikelpoisen maatalousyrittäjän pellon vähimmäispinta-ala voisi nostaa 12 hehtaariin. Öljy- ja valkuaiskasvien viljelyä olisi edistettävä tukitasoja vahvistamalla. Tällä muutoksella olisi merkitystä myös kotimaisen kasviproteiinituotannon turvaamisessa.

Komission maatalousvisio ei ole ainoa maatalouden toimintaympäristöön vaikuttava instrumentti – Kokonaisnäkemys on oltava kirkas ja yhteistyötä DG AGRIn ja DG ENVIin välillä on parannettava

Monia maatalouden ja ruoantuotannon toimintaympäristöön liittyviä asioita päätetään muualla kuin komission maatalousosastolla DG AGRI:ssa. Esimerkiksi ennallistamisasetus ja maatalouden päästöihin liittyvät kysymykset valmistellaan DG ENVI:ssä.

Haluamme tässä nostaa esille, että valitettavan usein kokonaiskoordinaatiossa on ollut ongelmaa. Esimerkiksi EU:n ennallistamisasetuksen velvoitteilla voi olla merkittäviä vaikutuksia myös maataloussektorille. Haluamme tässä yhteydessä nostaa esille, että ennallistamisasetuksen velvoitteiden täyttämiseksi EU:lta tulee löytyä rahoitusta, joka ei ole pois maatalouden rahoituksesta. Suomessa on hyvät mahdollisuudet käynnistää vapaaehtoisesti heikkotuottoisten peltojen ennallistamista. Muistettava on, että monet ennallistamishankkeet ovat monivuotisia ja vaativat julkista rahoitusta. Suomen on huolehdittava ennallistamisen rahoituksen saannista EU:n maatalouden ulkopuolisesta rahastosta.

Komission lupaus Euroopan itäisen rajan tukemisesta tervetullut – Itä-Suomi merkittävä ruoantuotannon alue

Pidämme hyvänä, että komissio nostaa esille EU:n itäisellä rajalla sijaitsevat maaseutumaiset alueet. Näille alueille Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on tuonut merkittäviä vaikutuksia ja komissio lupailee näille alueille erityistä tukea. Itä-Suomi on merkittävä ruoantuotannon alue ja sitä kautta sillä on myös merkitystä koko Suomen ruoantuotannolle ja omavaraisuudelle. Suomen on huolehdittava, että komission lupaamat avut saadaan myös Suomea hyödyntämään ja kohdennettua Itä-Suomen esimerkiksi alueen infrastruktuurin kehittämiseen. Maatilayrittäjien osalta yksi haaste alueella on pellon vakuusarvojen alentuminen ja sitä kautta investointien hidastuminen. Tähän olisi myös löydettävä ratkaisuja esimerkiksi rahoitusinstrumenttien kautta.

Maatalouden ”omnibus” sääntelyn yksinkertaistaminen tervetullut

Komissio lupailee ennennäkemättömiä yksinkertaistuksia maatalouden alalle. Pidämme erittäin tervetulleena helpottaa viljelijöiden hallinnollista taakkaa. Tämä auttaa alkutuotannon kannattavuuden parantamisessa sekä helpottaa yrittäjien toimintaa. Digitalisaation hyödyntämisessä Suomi on jo etulinjassa ja meillä on hyviä käytäntöjä jaettavaksi myös muualle EU-alueelle. Esimerkiksi Valio-ryhmässä maitotiloilla on käytössä carbo-laskuri, jolla tilalliset saavat ajankohtaista tietoa ilmastotyöstään. Lisäksi olemme julkaisemassa digitaalisen työkalun tilojen vapaaehtoiseen ESG-raportointiin ja eläinten hyvinvointiin liittyen.

3.4.2025

Ruokaketjun hinnanmuodostus ja indikaattorit

Komissio haluaa lisätä ruokaketjun avoimuutta hyödyntämällä uutta EU:n maatalous- ja elintarvikeketjun seurantakeskusta, joka laatii ja julkaisee jatkotoimien ohjaamiseksi indikaattoreita. Jatkotoimista päätettäessä on hyvä muistaa, ettei automaattiset hintoihin vaikuttavat indikaattorit välttämättä ole alkutuotannon ja ruokaketjun etu. Asia vaatii jatkoselvitystä ja vaikutuksia on arvioitava yhdessä ruokaketjun toimijoiden kanssa.

Elintarvikealan rooli tunnustetaan mutta käytäntö puutuu

EU:n visio maataloudesta ja elintarvikkeista jää valitettavasti puutteelliseksi. Vaikka se tunnustaa oikein elintarvikkeiden ja maatalouden strategisen ja taloudellisen merkityksen, visio keskittyy lähes kokonaan maatalouteen. Elintarvikeala on olennainen osa ruokaketjussa pellolta pöytään.

Visio tarjoaa vähän konkreettisia toimenpiteitä elintarvikeyritysten tukemiseksi. Olisimme toivoneet komission näkemystä alan investointien tukemisesta, innovaation edistämisestä esimerkiksi uuselintarvikkeiden markkinoille saattamisesta tai byrokratian vähentämisestä. Olisimme kaivanneet myös elintarvikealan kannusteita ja työkaluja otsikkotasoa enemmän mukaan. Myös elintarvikeinnovaatioita käsitellään vähän, vaikka niissä olisi merkittävää potentiaalia lisäarvon kasvattamiseksi.

Elintarvikkeiden prosessoinnin roolin kyseenalaistaminen on ristiriitaista. Alalta toivotaan koko ajan enemmän korkeamman lisäarvon tuotteita ja vientituotteita, toivotaan että entistä enemmän edistetään tuotteiden säilyvyyttä ja sitä kautta vähennetään ruokahävikkiä sekä tuotteiden turvallisuutta. Prosessoinnilla voidaan juuri parantaa tuotteiden ominaisuuksia ja lisätä innovaatiota. Ruuan prosessoimista ei tule kategorisesti ajatella huonona asiana. Mielikuva prosessoidusta tai ultraprosessoidusta ruuasta ohjautuu helposti epäterveelliseen ruokaan, mutta Nova-elintarvikkeiden prosessointiluokituksen mukaan esimerkiksi laktoositon maitojuoma on ultraprosessoitu, sillä siitä on poistettu laktoosi. Prosessointia tarvitaan myös kaikkien kasviperäisten tuotteiden ja juomien, kuten kaurajuoman ja kasviproteiinien valmistuksessa. Onkin tärkeää, että ennen mahdollisista sääntelyä tehdään kunnollinen valmistelu ja vaikutusten arviointi sekä käydään keskustelu sidosryhmien kanssa.

Lopuksi
Suomen tulee huolehtia, että kotimaisen ruoantuotannon niin alkutuotannon kuin elintarvikealan yritysten toimintaedellytyksistä ja kilpailukyvystä huolehditaan ja että äänemme kuuluu EU-päätöksiä tehtäessä. Juuri nyt kotimaisen ruoantuotannon ja huoltovarmuuden turvaaminen on aivan avainasia.

Helsingissä 3.4.2025

Anna-Kaisa Auvinen
Yhteiskuntasuhdejohtaja